

Souhrn hlavních tendencí

1. Hlavním rysem změny vnějších podmínek české ekonomiky v roce 2004 byl vstup ČR do Evropské unie a oživení její ekonomiky. Ve 2. polovině roku 2004 a v prvních měsících roku 2005 došlo v EU ke zpomalení ekonomického růstu, jehož opětovné zrychlení se očekává až v roce 2006.
2. V ČR se dlouhodobě prosazuje pokles zaměstnanosti o 0,6 % ročně, což omezuje využití pracovních zdrojů a tím i ekonomický růst. Míra zaměstnanosti v ČR je zhruba na úrovni průměru zemí EU, které však zaměstnanost zvyšují, zatímco v ČR je trend obrácený.
3. ČR vykazuje pomalý růst kvality lidských zdrojů (kvalifikačního kapitálu) měřeného počtem vysokoškoláků a počtem let studia.
4. Produktivita práce rozhodujícím způsobem přispívá k ekonomickému růstu. Růst produktivity práce v ČR byl v letech 2000 až 2004 výrazně vyšší (o 2,7 p. b.) v porovnání s vývojem v EU-15, konvergenční proces se v roce 2004 dále zrychlil. Přesto úroveň produktivity práce měřená v přepočtu na hodiny nedocílila ještě 50 % průměrné úrovně EU-15.
5. Dlouhodobým vývojovým trendem je akcelerace tvorby hrubého fixního kapitálu. Investiční míra je v porovnání se zeměmi EU nadprůměrně vysoká, což do určité míry vysvětluje vysoké investice do životního prostředí, energetiky a dopravní infrastruktury. Rychle rostoucí vybavenost práce fixním kapitálem byla stěžejní determinantou dynamického růstu produktivity práce. Investiční aktivity přinesly výrazné efekty v úspoře pracovních sil a omezené efekty produkční, neboť produktivita fixního kapitálu rostla až od roku 2000.
6. Vliv makroekonomických politik na ekonomický růst byl v letech 2000 až 2004 v zásadě neutrální. V rámci měnového vývoje byl prorůstový vliv nízkých úrokových sazeb vyvážen nadměrným posilováním koruny, jež zpomalovalo růst konkurenceschopnosti českého vývozu, který přesto dynamicky rostl. Nízká a

relativně stabilní inflace měla převážně podpůrný vliv na ekonomický růst s výjimkou části roku 2002 a 2003, kdy se prosadily deflační tlaky.

7. Fiskální vývoj měl na jedné straně prorůstovou orientaci u dopravní a telekomunikační infrastruktury, ale na druhé straně nebyly významněji podpořeny dlouhodobé růstové faktory jako je výzkum, vývoj a terciární vzdělávání.

8. Vliv komponent domácí poptávky na růst HDP měl proměnlivou skladbu. Výraznou tendencí let 2002 až 2004 byla akcelerace příspěvku vývozu, která umožnila v roce 2004 zvrát v příspěvku čistého vývozu k HDP ze záporných čísel na kladná. Ve struktuře domácí poptávky dosažené v roce 2004 se prosadila prorůstová orientace, ve které dominoval vývoz a tvorba hrubého kapitálu.

9. Česká republika podle výsledku za rok 2004 splnila jako jediná ze čtveřice ČR, Maďarsko, Polsko a Slovensko kritéria Maastrichtské smlouvy posuzující nominální konvergenci, resp. rámce finanční stability země. Mezinárodní porovnání kontextů rychlosti nominální a reálné konvergence ukázalo, že urychlené dosažení maastrichtských kritérií se nestalo podpůrnou silou ekonomického růstu. Země s pozvolnou rychlostí nominální konvergence, jako bylo Maďarsko, Polsko či Slovensko, dosáhly i přes vyšší inflaci vysoké dynamiky ekonomického růstu.

10. Kritérium cenové stability plní Česká republika dlouhodobě. Podle propočtu pro konec roku 2004 činila referenční hodnota pro míru inflace 3,1 %, ČR dosáhla 2,6 %. Kritérium fiskální stability splnila ČR poprvé v roce 2004, když referenční hodnotou je maastrichtskými kritérii přijatý limit ve výši 3 % HDP. Obdobně byla splněna kritéria vládního dluhu (pod 60 % HDP) a stálosti konvergence podle dlouhodobých úrokových sazeb. Dosažením sazby 4,5 % ČR plní zjištěnou referenční mez ve výši 6,1 %.

11. Empirická data o vývoji konkurenceschopnosti prokázala pokrok u konkurenceschopnosti poptávkové (růst podílu ČR na zahraničních trzích), cenové (příznivé směnné relace) i kvalitativní (snížení jednotkových cen), a to přesto, že posilování koruny a růst jednotkových pracovních nákladů působil proti zvyšování konkurenceschopnosti.

12. Změny struktury průmyslu ve prospěch odvětví s vyšším růstovým potenciálem významně podpořily ekonomický růst. Slabým místem strukturálních změn je zbrzdění růstu podílu služeb.

13. Indikátory udržitelného rozvoje signalizují několik druhů dlouhodobě generovaných nesouladů mezi vývojem ekonomickým a sociálním. Ty mohou z pohledu budoucího vývoje negativně ovlivnit ekonomický růst. Patří k nim nesoulady mezi vývojem (a) celkového pojistného a sociálními dávkami, (b) příjmů a výdajů penzijního systému, (c) HDP a spotřebou domácností, (d) produktivitou práce a reálnými mzdami, (e) HDP a domácí poptávkou.

14. Indikátory zachycující vztahy mezi vývojem ekonomickým a environmentálním přinášejí signály pozitivní i méně příznivé. Pokrok byl docílen u indikací znečištění vzduchu, jejichž důsledkem bylo oddělení křivky vývoje HDP od vývoje jednotlivých emisí škodlivin. Energetická náročnost produkce se do roku 1999 snižovala, ale v dalších letech pak stagnovala vlivem obnovení růstu primárních energetických zdrojů. Energetická náročnost výroby je stále téměř dvojnásobná v porovnání s průměrem zemí EU-15. Růst negativního dopadu na životní prostředí signalizuje růst dopravní náročnosti. Zdrojem růstu environmentální zátěže je zejména nárůst silniční nákladní dopravy. Emise skleníkových plynů od 2. poloviny 90. let v podstatě stagnují. V rámci mezinárodního porovnání vykazuje ČR nadprůměrnou míru emise skleníkových plynů.